

ÖZET

Günümüzde yoksulluk, insani sınırları zorlayan bir boyut kazanmıştır. Yoksulluk sosyal ve ekonomik bir sorunun ötesine geçip, doğrudan insanın varoluşsallığıyla ilgili bir konu haline gelmiştir. İnsanın manevi açıdan varlığını ve özgürlüğünü tehdit eder bir konuma getiren yoksulluk, mahrumiyetler içerisinde insan eksiklerini gidermeden yaşamaya mahkûm kılmıştır. Bu nedenle yoksullukla mücadele etmek için ulusal ve uluslararası resmi ve sivil toplum örgütleri tarafından politikalar faaliyete geçirilmektedir. Sivil toplum örgütleri ulusal ve uluslararası düzeylerde faaliyet gösterme kapasitesine sahiptir. Gönüllü kuruluşların içinde yer aldığı üçüncü sektör, neoliberal ekonomiler ile 1970'lerin sonlarında önem kazanmıştır. Ülkemizde bu alana yönelik faaliyetler bulunmaktadır. Bu çalışmada "Yoksullukla Mücadele ve Üçüncü Sektör" isimli araştırma kritik edilecektir. Araştırma gönüllü kuruluşların yoksullukla nasıl mücadele ettiklerine derinlikli ve etraflıca ele almaktadır.

Keywords: Poverty, Combating Poverty, Combating Poverty and Social Policy, Volunteering, Voluntary Organizations.

ABSTRACT

Today, poverty has gained a dimension that pushes human boundaries. Poverty has gone beyond being a social and economic problem and has become a subject directly related to human existentiality. Poverty, which threatens the spiritual existence and freedom of people, has condemned people to live in deprivation without eliminating their deficiencies. For this reason, policies are put into action by national and international official and civil society organizations to combat poverty. Civil society organizations have the capacity to operate at national and international levels. The third sector, in which voluntary organizations are included, has gained importance after the 1970s with neoliberal economies. There are activities in this area in our country. In this study, the research titled "Fighting Poverty and the Third Sector" will be criticized. The research examines in depth and in detail how voluntary organizations combat poverty.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Yoksullukla Mücadele, Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Politika, Gönüllülük, Gönüllü Kuruluşlar.

GİRİŞ

'Yoksullukla Mücadele ve Üçüncü Sektör' başlıklı kitap, Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde Öğretim Üyesi olarak görev yapmakta olan Prof. Dr. Reşat Açıkgöz'e aittir. Bu çalışma "Yoksullukla Mücadele ve Üçüncü Sektör: Gönüllü kuruluşlar Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma" adlı doktora tezinin yeniden gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir. Tez çalışması Fırat Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projeleri Koordinasyon Birimi (FÜBAB) tarafından desteklenmiştir. Tez çalışması 2010

* Responsible Author/Sorumlu yazar

¹ Dr., Bağımsız Araştırmacı,
recepbozkurt0163@gmail.com
0000-0003-2201-1758

Article History/Makale Tarihi:

Received/Teslim :01.11.2024
Accepted/Kabul :31.12.2024
Published/Yayımlama :31.12.2024

Cited/Atf:

Bozkurt, R. (2024). Yoksullukla Mücadele ve Üçüncü Sektör, *Bulanık MYO Sosyal Bilimler Dergisi (BULSODER)*, 2(2), 75-77.

Copyright/Telif Hakkı

Bu makale, Creative Commons Atf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC)'nin hüküm ve koşulları altında dağıtılan açık erişimli bir makedir.

yılında sona ermiş ve 2013 yılında kitap olarak yayımlanmıştır. Yazarın hayatı ve çalışmaları: 1977 yılında Elazığ'ın Karakoçan ilçesine bağlı Durmuş köyünde dünyaya geldi. İlkokulu doğduğu köyde, ortaokulu ise Karakoçan Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda okudu. Lise öğrenimini Kovancılar Lisesi ve Elazığ Atatürk Lisesinde tamamladı. 1988 yılında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde Lisans öğrenimine başlayan yazar, 2004'te "Demokrasi ve Terör" adlı tezle yüksek lisans öğrenimini tamamladı. 2006 yılında Fırat Üniversitesinde başladığı doktora öğrenimini 2010 yılında "Yoksullukla Mücadelede Üçüncü Sektör: Gönüllü Kuruluşlar Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma" adlı sunduğu teziyle tamamladı. Evli ve iki çocuk babası olan yazar, Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Yazarın çalışma alanlarını yoksulluk, yoksullukla mücadele, intihar, mültecilik, sağlık sosyolojisi oluşturmaktadır.

Bu çalışma: Önsöz, Giriş, Birinci Bölüm; Yoksulluk, Yoksullukla Mücadele ve Üçüncü Sektör, İkinci Bölüm; Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi, Üçüncü Bölüm; Verilerin Yorumu ve Değerlendirilmesi başlıklarından oluşmaktadır. Toplamda ise ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ana konusu "yoksullukla mücadele sahasında yerel düzeyde faaliyet gösteren gönüllü kuruluşların incelenmesi" oluşturmaktadır. Yazar, giriş kısmında genel olarak yoksulluğun tanımını yapmıştır, görüşülen gönüllü kuruluşlar hakkında bilgi vermiştir. Kırsal ve kentsel alanlarda farklı nedenlerden kaynaklanan yoksulluk; mutlak, görel ve insani kriterlere göre toplumsal gruplar arasında farklı şekillerde yaşanmaktadır. Yoksulluk hayatın tek bir alanından ziyade insan yaşamının bütün alanını etkileyebilmektedir (Usanmaz, 2024), Bu nedenle yoksulluk bir kültür biçimini almaktadır. Bu alana yönelik çalışmalarıyla ünlenen Lewis (1965; 1971), yoksulluğu alt kültür olarak da değerlendirmektedir.

Yazar birinci bölümde yoksulluk, yoksullukla mücadele ve üçüncü sektör konuları kavramsal olarak ele almaktadır. Tarihsel bir yaklaşımla eski ve yeni yoksulluk, yoksulluk kültürü ve sosyal dışlanma bağlamında bir çerçeveye oturtularak değerlendirilmiş yoksullukla mücadele yaklaşımlarına ve stratejilerine değinilerek ve çalışmaya konu olan gönüllü kuruluşların yoksullukla izledikleri yolu açıklamaya çalışmaktadır. İkinci bölümde çalışmanın içeriği, konusu, amacı, varsayımları ve yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde alan araştırmasının verileri ve yüz yüze yapılan görüşmelerin sonuçları ele alınıp değerlendirilmiştir. Bu bölümde elde edilen sonuçlar çeşitli yoksulluk kavramlarıyla karşılaştırılıp bazı değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Sonuç ve değerlendirmeden oluşan son bölümde ise çalışmanın kısa özeti verilmiş sonrasında Yoksullukla mücadele etmek kimin görevidir, devletin mi yoksa sivil toplumun mu? Sorusu tartışmaya açılmıştır. Burada devletin ve sivil toplumun konularına değinilerek bu ikisinin birbirine rakip mi olduğu, yoksa birbirini tamamlayan unsurlar mı olduğu üzerinde durulmuş; yoksullukla mücadelede başarılı olmak için nasıl bir yol izlenilmesi gerektiği tartışılmıştır. Yoksullukla mücadele sadece devletin tekelinde mi olmalı, yoksa devlet bu alandan tamamen çekilip bu işi sivil topluma mı havale etmeli? Devletin ve sivil toplumun içinde birlikte yer aldığı üçüncü bir yol mümkün mü? Bu vb. sorular ele alınıp detaylı bir şekilde tartışılmıştır.

Çalışmanın konusu yoksullukla mücadele sahasında yerel düzeyde faaliyet gösteren gönüllü kuruluşların incelenmesi oluşturmaktadır. Üçüncü sektör içinde yer alan dört gönüllü yerel kuruluş incelenmiştir. Üçüncü sektör, kâr amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşlarını ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Çalışmaya konu olan kuruluşlar: Mamuret'ül-Aziz Vakfı (Elazığ) kendisini bir hayır köprüsü olarak nitelendirir, Dost Eli Derneği (Konya), Sarmaşık Derneği (Diyarbakır), Gönül Kuşağı Derneği (İstanbul). Çalışmanın amacı, üçüncü sektörde yoksullukla kurumsal bir çatı altında mücadele eden gönüllü kuruluşların yoksullukla mücadele sahasında ne kadar etkili olduklarını ve yoksulluğu çözümede alternatif bir strateji geliştirip geliştirmediklerini ortaya koymaktır. Çalışmaya konu olan kuruluşlar gönüllü sivil toplum kuruluşları olduğu için, bu kuruluşlarda çalışanların niçin böyle kurumda faaliyet yürüttükleri ve yoksulluk ve yoksullukla mücadele hakkındaki görüşlerinin neler olduğunu öğrenmek de amaçlanmıştır. Aynı zamanda modernitenin getirilerine karşı, modernliğin tek biçimciliği, bireyselliği ve egoizminin yardımlaşma, dayanışma, gönüllülük, hayırseverlik, sosyal sorumluluk ve diğerkâmlık gibi değerlerle çelişkisi üzerinde de durulmuştur.

Çalışmanın yöntemi, teorik ve uygulama olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde teori (kurumsal) çerçeve yer almaktadır. İkinci bölümde izlenen yöntem, ilgili literatürü taramak şeklinde olmuştur. Anket sorularında yer alan yoksulluk ve yoksullukla mücadeleyle ilgili kavram ve algılar ele alınıp tanımlanmıştır. Uygulama bölümünde ise, açık/kapalı

uçlu sorulardan oluşan bir anket ile görüşme tekniği kullanılmıştır. Anketler vakıf ve derneklerdeki aktif çalışanlara uygulanmış, görüşme ise sadece yönetim kurulunda bulunanlarla gerçekleştirilmiştir. Veri toplama teknikleri, çalışmayla ilgili veriler anket formu uygulanarak ve yüz yüze görüşmeler yapılarak elde edilmiştir. Vakıf ve dernek çalışanlarına 59 sorudan oluşan bir anket uygulanmış, vakıf ve dernek yöneticileriyle de ayrıca görüşmeler yapılmıştır. Anket formu hazırlanırken ilgili literatürden ve yoksul bölgelerde yapılan kimi gözlem ve görüşmelerden yararlanılmıştır.

Verilerin tasnifi, anketler SPSS programında analiz edilmiştir. Tanım ve yorum istenen sorular, istatistiki değerlendirmeye tabi tutulmadığı için, çalışma içerisinde ve değerlendirme bölümünde ele alınmıştır. Vakıf ve dernek yöneticileriyle yapılan yüz yüze görüşmelerden elde edilen sonuçlar çalışma içerisinde değerlendirilmiştir. Yazar sonuç ve değerlendirme kısmında, yoksullukla mücadele etmek kimin görevidir, devletin mi yoksa sivil toplumun mu? Sorusu tartışmaya açılmıştır. Burada devletin ve sivil toplumun konularına değinilerek bu ikisinin birbirine rakip mi olduğu, yoksa birbirini tamamlayan unsurlar mı olduğu üzerinde durulmuş; yoksullukla mücadelede başarılı olmak için nasıl bir yol izlenmesi gerektiği tartışılmıştır. Yoksullukla mücadele sadece devletin tekelinde mi olmalı, yoksa devlet bu alandan tamamen çekilip bu işi sivil topluma mı havale etmeli? Devletin ve sivil toplumun içinde birlikte yer aldığı üçüncü bir yol mümkün mü? Yazar sonuç ve değerlendirme başlığı altında bu soruları sorarak, yoksullukla yakından ilgilenen gönüllü kuruluşlarla yapmış olduğu çalışma sonunda ne yapılmalı, sorumlu kim, nasıl olmalı, sorularının cevabını aramıştır.

Genel olarak incelendiğinde, araştırmacı öncelikle bir araştırma konusu ve problemi belirlemiş, yapmış olduğu araştırmaya iten nedenleri de açıklayıcı bir dille aktarmıştır. Araştırmacı yoksulluğun büyük bir sorun olduğunu ve bu sebeple bir katkı sunmak istediğini dile getirmiştir. Teorik çalışmada kullandığı yöntem APA tekniğidir ama aynı zamanda açıklama getirilmesi gereken yerleri dipnot yöntemini de kullanarak açıklayıcı bir yol izlemiştir. Diğer bölümlerde nicel yöntemi de kullanmıştır. Çalışmayla ilgili veriler hem anketle hem de yüz yüze görüşme yaparak elde edilmiştir. Bu nedenle çalışma tam anlamıyla bir zenginlik göstermektedir. Yazarın gönüllülük çalışmalarına katılmış olması ve alanında gönüllü çalışan, gözlem yapan insanlarla görüşmesi ve bunları ilk olarak teorik bir çerçeveye oturtması çalışmanın önemini göstermektedir. Çalışmacının varsayımları, çalışmada desteklenir niteliktedir.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, R. (2013). *Yoksullukla Mücadele ve Üçüncü Sektör*. Argonot Yayınları.

Lewis, O. (1965). *İşte Hayat*. (V. Çelikbaş, Çev.). E Yayınları.

Lewis, O. (1971). *Sançezin Çocukları*. (L. Ragıp, Çev.). E Yayınları.

Usanmaz, A. (2024). *Genç Yoksulluğu: Yükseköğretim Mezunu Gençlerde Yoksulluk, Kültürel Sermaye ve Meritokrasi İlişkisi*. Ankara: Nobel Bilimsel Eserler.

Kitap Fotoğrafı

